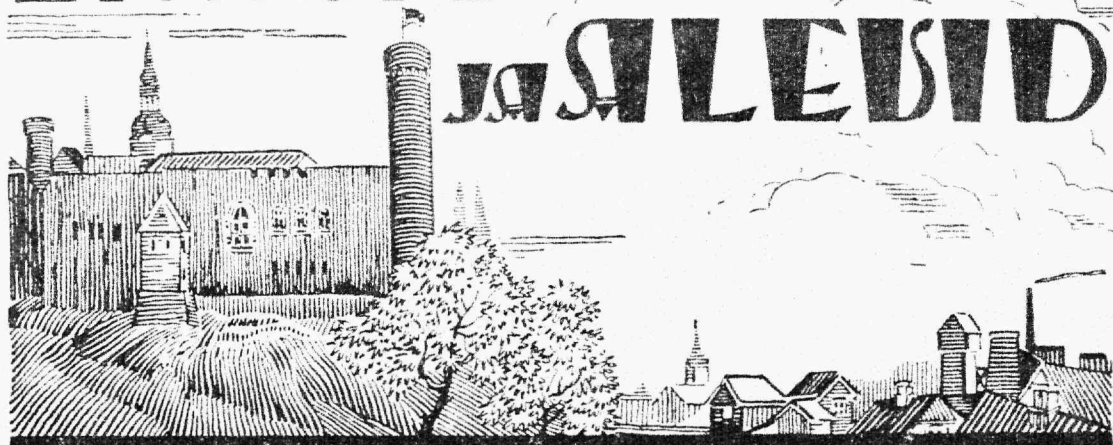

LINNAD

JA ALEVID

«EESTI LINNADE LIIDU HÄALEKANDJAK»

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas. Vastutav toimetaja: V. Smetanin.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, Pikk 6.

Ilmub 10 korda aastas.

VI aastakäik.

Numbri hind 25 senti.

Nr. 4

September

1933

SISU.

Linnade ja alevite ülesandeid tuleviku
aero-keemilis-bakterioloogilises sõjas—
A. Kümmel.

Linnade ja alevite tulud ja kulud
1931/32 — *H. Neuhaus.*

Narva linnaomavalitsuse tegevuse üle-
vaade iseseisvuse ajal — *M. Speek.*

VIII linnade ja alevite sekretäride, statis-
tikute ja perekonnaseisuametnikkude
päev.

ELL tegevusest.

Kroonika.

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADELIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

No 4

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn,
Pikk 6, telefon 431-58.

1933

VI AASTAKÄIK

Ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s.

September

Linnade ja alevite ülesandeid tuleviku aero-keemilis-bakterioloogilises sõjas.

A. Kümmel.

(Järg.)

Aero-keemilise kaitse eneseloomise vundamendiks tuleb pidada linna või asula ja tema lähema ümbruskonna topograafilist kaarti. Just linna ja tema ümbruse maastiku reljeefist sõltub peamiselt kuivõrt tundelik on linn aero-keemiliste rünnakute suhtes.

Asub linn ehk alev näiteks kõrgendikul, kus teda tuuled kõikjalt hõlpsasti puhuvad, siis võib oletada kaunis tõenäoliselt, et kergemate, enamlendlevate lahinggaaside pilvekesed, ka sel juhtumil kui linna on massiliselt õhust tulistatud, kantaks edasi ja šegataks õhuvoolest ja olles raskemad õhust, roomavad nad aetuna tuulest madalamaile paigule — orgudesse ja lõhedesse. Järelikult on kõrgel mäel asuv linn gaasikaitse mõttes soodsamais tingimuses, kui madalikus asuv linn.

Kuid on juhtumeid, kus ka kõrge mäe otsas asuvad punktid on pidanud varisema gaasirünnakute ees.

Üheks selliseks sügavtraagiliseks episoodiks oli maailmasõja ajal Lääne rindel liitlaste kuulsa toetuspunkti Kemmelbergi vallutamine aprillis 1918. Sakslased kasustasid siin ennenägemata võitlustaktikat. Sajade tuhandete mürkgaasipommide plahvatuste abil mässisid nad Kemmelbergi kõrgustiku kolmest küljest gaasilinikusse. Orust tõusvate õhu konvektsiooniliste liikumiste mõjul mattis sõjagaas oma alla kogu kõrgustiku tipudki. Neljandast küljest, milline oli võrdlemisi vaba gaasipilvist, algas rünnak. Liitlaste sõdurid, maetuna võimsasse gaasilinikusse panid meelegeites vastu kaks ööpäeva ja alistusid.

Kuid ka ründavad sakslased olid niivõrt kannatanud, et saavutatud läbimurde ei jõudnud kasutada.

Aeropommide plahvatuste mõjul tekkivate gaasipilvede tihedus on igal juhtumil ikkagi kaugelt pisem kui näiteks kahurväe vältava marulise tulistamise tagajärjel tekkivate gaasimasside ulatus ja tihedus. Seega on põhjust oletada, et kui all madalikus tekkivad lahinggaasipilvekesed peaksid õhurünnakute puhul tuule ja õhuvoolude mõjul rulluma ülesse, on nad siiski omal teekonnal niivõrt lahjenenud, et nende surmavuse tihedus langeb alla piiri, millest ülespoole muutuvad kardetavaks.

Suured veekogud, nagu järved, jõed, magistraalkraavid oma niiskuse ja veepinnaga on teatavaks tõkkeks mürkgaaside pilvede liikumisele. Et gaasipilved valguvad just nende poole, suurendab veelgi nende madalale kaldaile ehitatud linnaosade hädaohtu. Veekogude veepind lahustab ja hüdrolüüsib rida esimese järgu tähtsusega võitlusgaase, igal juhtumil pole selle protsessi mõjul tekkivad ained enam hädaohtlikud organismile. Kahjuks on ka see kaitse ikkagi suhteline. On juhtumeid, kus ka laialdased veekogud pole suutnud pidada kinni mürkgaaside pilvi. Üks selline dramaatiline vahejuhtum, milline näitab *en miniature* kogu keemilise sõja julmust, ohjeldamatut paanikat, toimus 21. mail 1928 Hamburgis, dr. H. Stolzenberg'i sõjagaaside tehases fosgeenitankide plahvatuse puhul.

Võimas fosgeenipilv, kerkides tehase rusudest, liikus jõe suunas. 5 noormeest, kes parajaste kalastasid, riivati gaasipilvest ja kaotanud momentaanselt meelemärguse, langesid jõkke ja uppusid. Hamburgi nooblimas väljasõidukohas, Vilhelmsburis, kuhu tuul paiskas gaasipilvekesi, algas kirjeldamatu paanika. Suvitajad,

jalutajad, teenijaskond tormasid ülepea-kaela kalda ääres seisvaile mootorlaevule, paatidesse. 7 inimest haavati gaasist siiski niivõrt, et neid tuli kanda meele-märkuseta olekus paatidesse. Kiirel käel mobiliseeritud tuletõrje algas ohvrimeelset võitlust gaasilaintega. Hulga pritside voolikud paiskasid veejugasid aeglaselt lähemale roomavasse gaasipilve. Kahjuks nurjusid tuletõrje jõupingutused. Ei õhku paisatud veemassid, ei ka sadamahakannud ränk vihm suutnud hävitada ja tõkestada gaasimasse. Kahe päeva pärast tabati üks huvireisijate grupp 18 km Hamburist eemal samade gaasilainte riisimest niivõrt, et mõned ekskursiooni liikmeid kaotasid kohe meelemärguse. Viimased pääsesid eluga vaid sel teel, et mõned maailmasõjas rindel gaasivõitluses teadunud kaaslased, võttes neid kätele, jooksid pärituult puhta õhu kätte. Katastroofi tagajärjel toimetati Hamburi haiglasse 11 surnut ja 180 raskhaavatut. Maaaladel, milliseid lämbistas gaasilaine, hukkus tuhandeid kanu, linde ja pisemaid koduloomi. Sajad kariloomad, hobused mürgistati. Mürgistatud oli ka vili põllul ja aiasaadused. Terroriseeritud ja paanikasse sattunud elanikud tormasid linna, leides ulualust ja ülalpidamist asutiste poolt. Aeg-ajalt ilmuvate gaasipilvekeste riisimete likvideerimiseks ja mürgistatute abistamiseks jäi kogu Hamburi tuletõrje, politsei ja kaitseväge pikemaks ajaks häireseisundisse. Milline olukord oleks tekkinud küll siis, kui tuul oleks gaasipealaine kandnud linna majade rägaistikku.

Metsad, tihedad pargid, millest tuulevoolud pörkavad tagasi, annavad omajagu kaitset gaasipilvede vastu. Kui aga sõjagaas on jõudnud tungida metsa, on juba raske teda sealt ajada välja. Püsivate, stabiilsete mürggaaside puhul tuleb mets ja rohi „gaasipesade“ ümbruses lihtsalt põletada. Et selgitada õhumasside liiklemise, ristlemise ja kuhjumise teid — on tarvis toimetada erimõõteriistadega mõõtmisi ja märkida kaardile kõik enam-vähem kardetavad kohad, kuhu võiksid kuhjuda või peatuda gaasipilved. Loomulikult tulevad need teha teatavaks kodanikele. Mida avaramad uulid, mida vähem massiivseid planke, tihedaid aedu, mida vähem õuedel ehitisi, seda parem on läbituuldumise võimalus, seda vähem rasklikvideeritavaid „gaasipesi“. Vastavalt sellele domineerib siis ka moodsas linnade

planeerimise praktikas laiade sirgete uulide, lahtiste õuede ja aedade rajamise ja on piiratud õuehitiste püstitamise tendents. Selle põhjaneva faktori tähtsuse allakriipsutamiseks toome paar skeemi õhuvoolude liikumisest hoonete soodsa ja ebasoodsa vahemaa korral. (Õhuvoolude suund on tähendatud noolekestega.)

Õhuvoolude liikumine, vaadatuna kõrvalt.

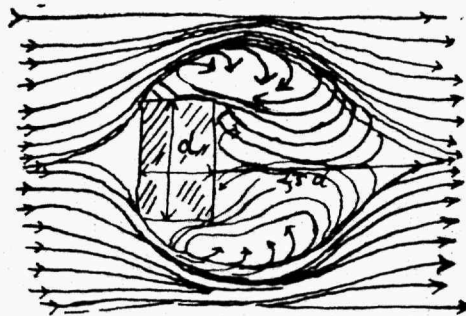
h — hoone kõrgus, *l* — laius, *i* — inimkasvu kõrgus.

Juba pealiskaudsel vaatlemisel on selge, et hoonete A ja D vahemaa on õhu korrapäraseks aerodünaamiliseks liikumiseks, teiste sõnadega läbituuldumiseks, kitsas.

Hoone A kõrguselt alla valgunud õhumassid on kiilunud A ja D vahele. Liikudes pöörlevalt, püüavad nad ühineda uuesti voolu peasuunaga, kuid ülemised kihid rõhuvad neid ikka tagasi maapinnale. A ja D vahele tekib gaasistamise puhul tüüpiline „gaasipuur“, millist on raske likvideerida.

Hoonete A ja B asetus on juba kaugelt parem. Alumised õhumassid jaksavad endid aegamööda jälle rullida ülesse, ühinedes peavooluga. Veel sobivam asetus algaks aga B välisküljest.

Õhuvoolude liikumine, vaadatuna pealt.

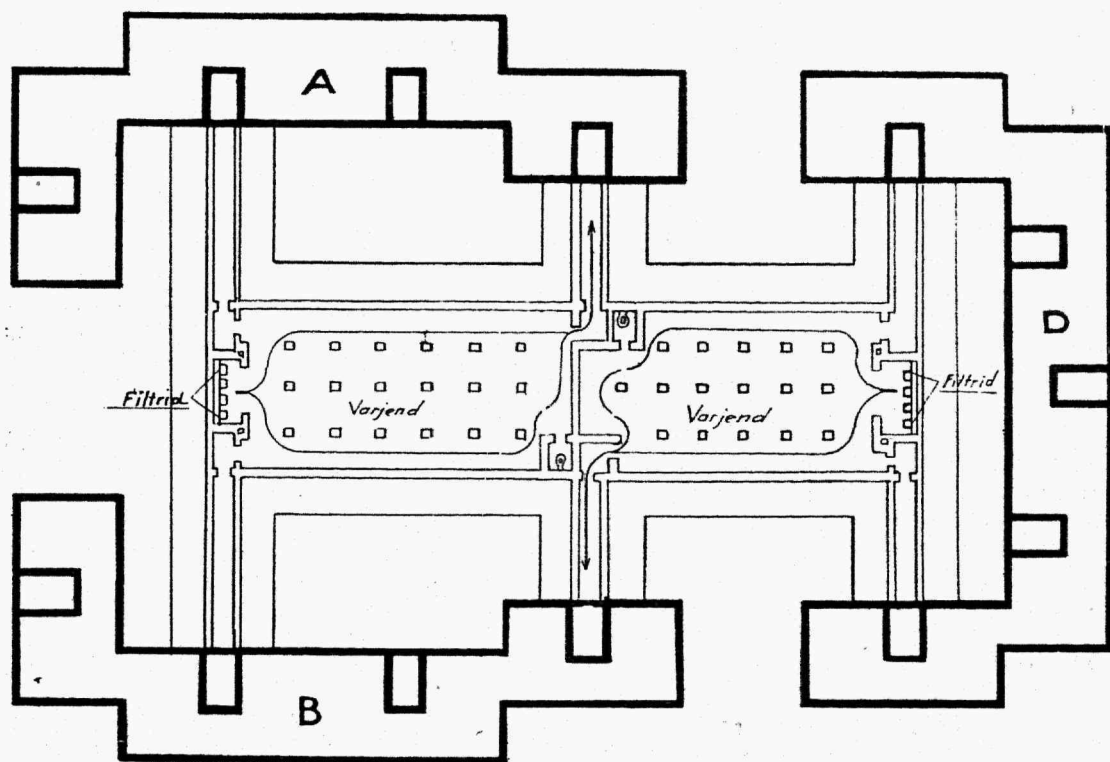
Kaasaegsed vanad linnad oma keskaja arhitektoonilise ilmega, kitsaste uulide ja

õuedega on äärmiselt tundelikud ka pismale õhurünnakule. Teiselt poolt pole ka suurlinnad oma „pilvelõhkujatega“ kaugeltki kadestatavad. Raud ja betoon pole küll nii leekimaplähvatav, kui puuehitusmaterjal, kuid kui kergesti ei või näiteks 2-kilomeetriliselt normaalselt lahingkõrguselt aallapaisatud 100-kilogrammiline aeropomm, lüües läbi 5- — 6-kordse hoone ja lõhkedes keldris, paisata ümber kogu müüristiku, kogu uuli sulgeda rusudega nii, et gaasipilvede 3000° lõomavate termiittulipesade õhkkonnas puudub faktiliselt võimalus haavatute abistamiseks ja ellujäänute päästmiseks. Väljudes sellest võimalusest, nõuab siis uus linnade aero-

vähendab esiteks välisõhusurvet seinule ja gaasi ei suruta õhusurve elamute siseruumesse, teiseks gaasipilvil on raskestatud juurdepääs bloki sisemisele platsile, kuhu on juhitud kaitse mõttes tundelikumad osad — sissekäigud.

Peaksid aga gaasipommid langema bloki sisemisele sektorile, siis hoolitseb seal valitsev õhuristtõmbus gaasilainete läbituuldumise eest. Kõige kolme hoone jaoks on ehitatud bloki seesmise pindala alla ühine gaasi- ja pommikindel varjend. Viimast on võimalik sulgeda hermeetiliselt. Õhu puhtuse eest hoolitsevad eriliised õhufiltrid.

Järgmiseks momendiks on kõigi haig-

keemiline kaitse hoonete planeerimist üksikute, eraldatud blokkidena. Illustratsiooniks hoonete moodsa asetuse projekt*), milline on koostatud uemate aerodünaamiliste uurimuste ja maailmasõjas saadud teadumuste alusel.

Nagu nähtub hoonete A, B ja D põhiplaanist, on kõik kolm viiekordset hoonet asetatud ringikujuliselt. Selline seisund

*) Projekt on võetud NSVL üldgaasikaitsejuhataja dr. Fischman'i juhatusel töötava erikomisjoni tööde kogust „Защита жилых зданий от аэро-химических нападений.“

late, koolide, kui on võimalik ka tähtsamate riigi- ja omavalitsusasutiste koondamine neisse linnaosadesse, millised maastiku reljefi tõttu pole nii tundelikud gaasilainete ja võimalikkude massiliste tulikahjude suhtes.

Kõrgemal määral on soovitatav, et arhitektoonilised ja kunstilised ilustused hoonete juures jääksid siin tahaplaanile ja hooned kogu ümbrusega, maastikuga sulaksid võimalikult ühte. Nii maskeeritult on neid võrdlemisi raske tabada ehk märgata lennukaelt.

Kolmandaks momendiks, mille ümber praegu välismaal käimas eriti hoogus töö, on tööstusettevõtete, asutiste, ladude jne. detsentralisatsiooni küsimus. Püüdes aimata tulevase aero-keemilise sõja olukorda, peab ikkagi pidama meeles, et kaitsel linnade, asulate tulistamisel õhust on tulevikus küll võrratu moraalne ja psühholoogiline tähtsus, kuid puhtsõjaliste ülesannete kõrval ikkagi teise järgu tähtsus. Viimane on peamiselt juhitud vastase majanduseluliste faktorite vastu.

Evakueerides linnast tööstusettevõtted, laod, kasarmud, laboratooriumid, vähendatakse ühes sellega ka vaenlase lendurite huvi teatud asustatud punkti vastu.

Prantsusmaal on praegu toimumas selline ümberkorraldamisprotsess. Pea kõik riikliku tähtsusega tehased, baasid, laboratooriumid on evakueeritud linnadest. Sama teed tuleks käia ka meil.

(Järgneb.)

Linnade ja alevite tulud ja kulud 1931/32.

H. Neuhaus.

1. Linnade ja alevite büdžetid.

Linnade ja alevite büdžetid väljendusid viimasel kahel majandusaastal järgmistel summadena:

		Linnadel	Aleveil
Tulud	1931/32	10 283 tuh. kr.	421 tuh. kr.
"	1930/31	12 160 " "	481 " "
Kulud	1931/32	10 178 " "	408 " "
"	1930/31	12 062 " "	464 " "

Seega langes büdžetite ulatus, võrreldes eelmise aastaga, linnades tuludel 15,4%, kuludel — 15,6%, kuna alevitel see langes tuludel 14,2%, kuludel — 13,7%. Tunduvalt vähenesid üldbüdžetid nii tulude kui kulude alal Tallinnas, Tartus, Pärnus, Rakveres, Võrus, Haapsalus, Paldiskil, Nõmmel ja Tõrvas, kuna vähest tõusu on märgata Narvas, Valgas, Viljandis ja teisis väikesemais linnades. Samuti on 12 alevi, arvatud välja Mustvee, Narva-Jõesuu, Kunda, Mõisaküla ja Sindi, büdžetid langenud tunduvalt.

Tegevusaasta lõppes üldises kokkuvõttes jäägiga — linnadel 105 tuh. krooniga ja alevitel 13 tuh. krooniga, kusjuures ainult kolmel linnal — Pärnul, Paldiskil ja Nõmmel — ja seitsmel alevil — Kandal, Otepääl, Kallastel, Elval, Jõgeval, Võõpsul ja Mustlal — kulusid ei suudetud katta tegelikkude tuludega, millised majanduskriisi tõttu kas langesid või kulud suurenesid niivõrt, et nende katteks ei leitud küllaldaselt tuluallikaid. Puudujäägid tekkisid peamiselt korralise eelarve alal. Büdžetite jääkide suhtes seisab esikohal Tallinn (83 tuh. kr.), teisel kohal Rakvere (17 tuh. kr.), siis Valga

(9,7 tuh. kr.), Paide (5,0 tuh. kr.), Haapsalu, Petseri (à 4,5 tuh. kr.), kõik teised linnad alla tuhande krooni; alevitest seisab esikohal Keila (5,0 tuh. kr.), teisel — Kilingi-Nõmme (4,3 tuh. kr.), siis Jõhvi (2,8 tuh. kr.), Suure-Jaani (2 tuh. kr.) ja Antsla (1,8 tuh. kr.), teisil alla tuhande krooni. Peab tähendama, et Tallinna aruandes näidatud 30 tuh. kr. puudujäägi hulka olid sattunud pikendatud krediitid, eraldades viimaseid arvestusest, kjuureski jääk 83 tuh. kr., mis ei lähe tagavarakapitali suurendamiseks, vaid kuulub järgmise aasta pikendatud krediitidena aruandeaasta täidesaatmata kulude katteks.

Erakorralised kulud ulatusid linnadel keskmiselt 18,1% ja alevitel 10,4% korralisest kuludest. Eelmisel aastal väljendusid need 20,7% ja 36,6%.

Erakorralisest summast kulutati %:

	Linnadel	Aleveil
Ettevõtete laiendamiseks ja ehitamiseks	33,0	57,2
Uute hoonete püstitamiseks	22,6	36,2
Koolimajade püstitamiseks	2,1	—
Kinnisvarade omandamiseks	4,2	—
Teede ehitamiseks, mitmesuguseks kuludeks ja põhjalikeks tööks	38,1	6,6
	100,0	100,0

Ettevõtete laiendamiseks kulutati linnades 515 226 krooni (eelmisel aastal 1 407 tuh. kr.), millest Tallinnale üksi kuulub 415 952 kr. peamiselt elektriijaama juureehitise püstitamiseks ja seadistu täiendamiseks. Uute hoonete ehitamiseks kulutas Tallinn 106 tuh. kr. kogusummast 353 tuh. kr. Samuti-koolimajade ehitami-

seks 33 tuh. kr. ja kinnisvarade omandamiseks 65 tuh. kr., teiste sõnadega — absoluutselt märksa rohkem kui eelmisel aastal. Mitmesuguseist kuludest väärivad tähelepanu teede ehitamise kulud 37 tuh. kr., kuna eelmisel aastal sel alal kulutati 103 tuh. kr.

Ainult neljal alevil oli aruandeaastal erakorralisi kulusid, neist uute hoonete püstitamiseks Kundal 2,4 tuh. kr. ja Sindil 11 tuh. kr., Suure-Jaanil elektriijaama ehitamiseks 22 tuh. kr. ja Mustlal mitmesuguseiks töiks 2,5 tuh. kr.

Erakorralisiks kuludeks said linnad tulusid 1 568 322 kr. (eelmisel aastal 2 109 269 kr.), neist 14,3% laenudena rahaasutisilt ja eraisikuilt, 63,5% oma kapitalist, 11% riiklikest summadest ja fondest kui ka pikendatud krediitidest.

Võrreldes eelmise aastaga on langenud tunduvalt laenu rahaausutisilt, kuna summade kasustamine oma kapitalist suurenes märksa.

Alevite erakorraliste tulude kogusumma 36 030 kr. (eelmisel aastal 113 832 kr.) koostub peamiselt (69,3%) kapitalist võetud summadest, kuna riiklikest summadest on tarvitatud vaid 27%. (eelmisel aastal 80,2%).

2. Korralised kulud.

Korralised kulud jagusid järgmisile aladele:

	Linnad (1000 kr.)			Alevid (1000 kr.)		
	1931/32	1930/31	Rohkem (+) ehk vähem (-)	1931/32	1930/31	Rohkem (+) ehk vähem (-)
Valitsemine, sotsiaalsed ja muud ülesanded	1087	1187	-100	96	99	-3
Heakord	1729	1806	-76	49	42	+7
Haridus	1811	1818	-7	82	75	+7
Hoolekanne	1775	1877	-102	52	48	+4
Tervishoid	1259	1353	-94	9	7	+2
Rahandusoperatsioonid, kapitalid ja muud	958	1947	-989	82	68	+14
Kokku	8619	9987	-1368	370	339	+31

Neist andmeist selgub, et linnade kulud on kahanenud märksa kõigil aladel, kuna alevil seevastu kulud suurenesid kõigil rühmil, arvatud välja valitsemise, sotsiaalsed ja muud ülesanded.

Kulude vähenemist linnades, eriti rahandusoperatsioonide alal, võib seletada peamiselt majanduskriisiga, mil puhul ei võimaldunud leida tulusid eeskätt võlgade tasumiseks ja kapitalide asutamiseks. Tulude visa laekumise tõttu tuli ka teostada kokkuhoidu kõigis kulurühmis, koondades

teenijate koostist ja käripides igal alal kulusid vastavalt sissetulekuile.

Üksikuil omavalitsusil väljendusid 1931./32. a. tähtsamate rühmade kulud järgmisel summades (tuhandis kr.):

Linnadel:

	Heakord	Haridus	Hoolekanne	Tervishoid
Tallinn	968	808	924	758
Tartu	257	414	284	141
Narva	103	126	133	84
Pärnu	112	104	112	75
Valga	38	82	47	10
Viljandi	50	44	58	99
Rakvere	36	54	51	23
Võru	19	24	31	33
Haapsalu	20	10	13	4
Kuressaare	31	10	28	2
Paide	5	17	17	16
Petseri	19	13	7	2
Paldiski	2	7	2	0,4
Nõmme	25	40	38	5
Tapa	3	19	7	2
Põltsamaa	14	7	7	1
Türi	16	23	8	1
Tõrva	13	9	6	2

Alevil:

	Heakord	Haridus	Hoolekanne	Tervishoid
Mustvee	1	8	7	1
Narva-Jõesuu	9	8	8	0,6
Kunda	5	12	5	—
Otepää	—	3	7	1
Mõisaküla	9	6	3	0,4
Sindi	1	1	3	0,5
Kallaste	0,4	4	0,2	0,6
Jõhvi	1,4	8	3	0,4
Kärdla	1	5	2	0,1
Elva	7	5	3	1
Antsla	5	9	4	0,4
Kilingi-Nõmme	1	2	2	0,2
Suure-Jaani	3	2	2	0,2
Jõgeva	0,3	1	1	0,2
Võõpsu	—	1	0,4	0,5
Keila	0,5	3	1	0,5
Mustla	4	3	2	0,3

Kuid kulude vähendamine on toimunud ebahütlases proportsioonis. Tallinnal üksi langesid esimese rühma kulud 112 tuh. kr. võrra, väikesemal määral Pärnul, Narval, Võrul, Kuressaarel, Petseril ja Nõmmel, kuna teisis linnades kulud jäid kas endiseks või isegi tõusid veidi.

Ka heakorralike kulude vähendamise suhtes seisab esimesel kohal Tallinn (73 tuh. kr.), siis Tartu (28 tuh. kr.), Petseri (6 tuh. kr.); teisel linnadel pole märgata kulude vähenemist ehk need pi-

sivad eelmise aasta tasemel, kuna kulud suurenesid Narval 28 tuh. kr. võrra, Valgal, Viljandil, Haapsalul — iga 10 tuh. kr., Tõrval ja Türi — 2 tuh. kr. võrra. Viimane asjaolu on seletatav peamiselt töötatöolisile ühiskondlike tööde korraldamisega ulude ja teede remondi ja ehitamise alal.

Hariduse alal on kulud vähenenud üldiselt ainult 7 tuh. kr. võrra, kusjuures mõnel suurel linnal — Tallinnal, Tartul ja Narval — need isegi suurenesid veidi, teisel linnadel aga langesid vähe ehk jäid endisiks.

Suuremat kahanemist näitavad hoolekandekulud, eriti Tallinnas 44 tuh. kr., Tartus 33 tuh. kr., Pärnus 17 tuh. kr., Narvas 14 tuh. kr. võrra, mis seoses peamiselt Vabariigi Valitsuse poolt määratud toetussummade kärpimisega. Ka tervishoiu alal on eranditult kõigil linnadel kulud vähenenud ehk jäänud peaaegu muutmatusks.

Mis puutub alevite kulude tõususse, siis on see märgatav vaid mõnel üksikul alevil ja sedagi vähesel määral. Näiteks võrreldes eelmise aastaga on heakorral, eriti teede ehituse alal rohkem kulutatud Mõisakülas, Narva-Jõesuus, Sindis ja Antslas, kuna teisel alevil need kulud jäid peaaegu endisiks. Samuti on märgata kulude tõusu hariduse alal ainult Kundal, Kallastel, Antslal, Mustlal ja Kärdlal. Hoolekande alal kallines vanadekodude ülalpidamine tunduvalt Mustveel ja Narva-Jõesuul, kuna tervishoiu alal kulu üldine tõus (2 tuh. kr.) jaotub kaheksa alevi vahel 130—850 kr. ulatuses.

Korralised kulud ühe elaniku kohta kroones olid järgmised:

Linnadel.

	1931/32	1930/31		1931/32	1930/31
Tallinn	31,4	42,1	Kuressaare	25,3	20,8
Tartu	21,5	22,2	Paide	22,9	23,3
Narva	22,3	21,0	Petseri	15,6	17,9
Pärnu	28,1	29,7	Paldiski	17,6	18,8
Valga	18,8	17,4	Nõmme	14,3	22,8
Viljandi	27,6	29,8	Tapa	10,8	10,6
Rakvere	19,9	21,2	Põltsamaa	15,8	12,8
Võru	29,4	27,9	Türi	19,9	17,2
Haapsalu	19,4	19,1	Tõrva	18,1	20,4
			Keskmiselt	25,5	30,0

Alevil.

	1931/32	1930/31		1931/32	1930/31
Mustvee	11,4	10,5	Elva	13,4	14,7
Narva-Jõesuu	22,0	17,1	Antsla	16,2	15,5
Kunda	13,1	9,6	Kilingi-Nõmme	7,5	7,1

	1931/32	1930/31		1931/32	1930/31
Otepää	18,5	11,1	Suure-Jaani	10,8	10,7
Mõisaküla	11,2	8,6	Jõgeva	10,6	17,1
Sindi	6,1	5,1	Võõpsu	9,7	11,1
Kallaste	10,1	13,4	Keila	22,7	36,1
Jõhvi	14,2	11,2	Mustla	15,3	9,5
Kärdla	11,1	8,0	Keskmiselt	12,9	11,9

Neist andmeist nähtub, et elanikkude koormus korraliste kuludega on muutunud üksikuil linnadel ja alevil erinevalt, vastavalt kohalikule majanduslikule olukorrale, kusjuures keskmine suhtarv võrreldes eelmise aastaga langes linnadel 17,6% ja alevil tõusis 7,7%.

3. Korralised tulud.

Korralised tulud (tuhandis kr.) kõrvutatakse järgnevas tabelis:

	Linnad			Alevid		
	1931/32	1930/31	Rohkem (+) ehk vähem (-)	1931/32	1930/31	Rohkem (+) ehk vähem (-)
Maksud:						
Varanduslikust seisundist saadavad	3125	3038	+87	112	116	-4
Tööstus-kaubanduslikud	1244	1293	-49	102	107	-5
Tarvitusõigusilt	176	187	-16	8	8	—
Mitmesugused	361	387	-21	34	38	-4
Maksud kokku	4906	4905	+1	256	269	-13
Tulud:						
Varanduste kasutamisest (neto)	743	799	-56	27	17	+10
Ettevõtete puhaskasu	726	793	-67	9	8	+1
Mitmesugused erituld ja kulude tagasimaksud	2034	2207	-173	43	28	+15
Rahandusoperatsioonid	273	1519	-1046	50	45	+5
Juhuslikud	38	28	+5	—	—	—
Kõik kokku	8715	10051	-1336	385	367	+18

Nimetatud rühmade 1931./32. a. tulud absoluutsummas (tuhandis kr.) jaguvad järgmiselt:

Linnadel.

	Maksudest	Varanduste kasutamisest	Ettevõtete puhaskasu	Rahandusoperatsioonest
Tallinn	2489	310	379	49
Tartu	925	91	117	49
Narva	295	19	86	5
Pärnu	245	159	8	46
Valga	121	23	25	3
Viljandi	167	16	13	22
Rakvere	136	14	36	15
Võru	81	4	5	19
Haapsalu	53	8	4	11
Kuressaare	55	12	7	15
Paide	49	9	5	2
Petseri	54	11	12	0,5
Paldiski	10	5	0,4	—
Nõmme	107	27	21	23
Tapa	30	2	8	0,4
Põltsamaa	30	8	4	11
Türi	40	14	-6,6	0,6
Tõrva	18	10	1	1,4

A l e v e i l .

	Maksudest	Varanduste kasutamises	Ettevõtete puhaskasu	Rahandusoperatsioonest
Mustvee	26	1	1	7
Narva-Jõesuu	25	0,2	-0,3	—
Kunda	23	4	—	—
Otepää	14	2	1	13
Mõisaküla	16	0,5	1,4	—
Sindi	8	0,2	0,5	—
Kallaste	11	0,6	1	1,5
Jõhvi	17	2	2,5	8
Kärdla	8	4	0,3	2
Elva	18	7	0,7	—
Antsla	18	0,2	—	5
Kilingi-Nõmme	12	1	1	1
Suure-Jaani	12	0,3	0,4	2
Jõgeva	11	2	-3	1
Võõpsu	2	0,1	—	0,3
Keila	16	1	3	5
Mustla	10	0,3	—	4

Linnade tulude kogusummad on langedud tunduvalt, võrreldes eelmise aastaga. Ainult varanduslikust seisundist sõltuvad maksud on tõusnud 87 tuh. kr. võrra ja sedagi peamiselt suuremate linnade hindamismaksu tõstmise arvel. Tööstus-kaubanduslikud maksud langesid eriti trahterimaksu alal, kusjuures Tallinnal üksi vähenes see maks 41 tuh. kr võrra. Maksude kahanemine teisel maksuliikidel on võrdlemisi väike, nii et nende arutelu üksiku linna kohta ei pakuks huvi.

Mis puutub muise tuldesse, siis on siin tulude langus väga suur, eriti rahandusoperatsioonel ja mitmesuguseil erikannanguil ja tagasimaksudel. Rahandusoperatsiooneks polnud võimalik saada tarvilikke summasid nii rahaasutisilt ja oma kapitalest kui ettevõttele, kus tegevus arenemisel tulude vähenemine oli tunduvalt. Eritulude ja tagasimaksude kohta tuleb tähendada, et nende kahanemine on otsest seoses majanduskriisi mõjuga, mil puhul vähenesid peamiselt riiklikud toetused.

Ettevõtete tulud on vähenenud tunduvalt Tallinnas, Tartus ja Kuressaares, kuna puhaskasu varanduste kasustamisest langes eriti Tartus, Pärnus, Valgas, Narvas, Rakveres ja Nõmmel, kuna teisis linnades jäi peaaegu muutusetu ehk isegi tõusis, nagu Tallinnas 47 tuh. kr. võrra.

Ka alevs on märgata kahanemist peaaegu kõigil maksuliikidel. Seevastu on aga muud tulud veidi suurenenud, võrreldes eelmise aastaga. Kuid üksikul alevil pole märgata tähelepanuväärivat erinevust, kuna lahkuminekud keskmisist arvudest on seletatavad juhuslike mõju

ritega, peamiselt maksude visa laekumise sega.

Järgnev andmestik näitab tulude keskmise protsendilisi suhtarvusi korralises büdžetis:

Maksud:	Linna-	Alevi-
	del	del
Varanduslikust seisundist sõltuvad	35,8	29,1
Tööstus-kaubanduslikud	14,3	26,6
Tarvitusõigusilt	1,9	2,0
Mitmesugused	4,2	8,7
Varanduste kasustamisest	8,5	6,9
Ettevõtete puhaskasu	8,4	2,5
Mitmesuguseiks eriülesandeiks, kulude tagasimaksud, rahandusoperatsioonid ja juhuslikud	26,9	24,2
	100,0	100,0

4. Ettevõtted.

Linnade ja alevite ettevõtete arv on jäänud endiseks kuid mitmed neist teotseksid kahjuga, nagu apteegid Pärnus ja Türi, veovoovid Tartus ja Türi, liha-kauplus Türi. Kahjuga töötamist põhjustab peamiselt see asjaolu, et ettevõtete laiendamiseks ja täiendamiseks, vastava kapitali puudusel, kasustati summasid tegelikult jooksvast büdžetist, arvates neid ettevõtete talituskuludeks. Ka Pärnu supelasutise tulutoovust pole veel suudetud tõsta niivõrt, et seda jätkuvalt asutise ekspluateerimiseks, mistõttu 14 000-kroonine puudujääk. Tallinna trammi üldine 18 437-kroonine puudujääk tekkis eriti Kopli trammiliini kulude suurenemisest liini ümberehitamise tagajärjel, kui ka eeldatud tulude vähenemisest eraettevõtja omnibusliini paralleelse liikumise tõttu tähendatud liinil.

Järgnev võrdlusandmestik näitab ettevõtete kahe aasta puhaskasu protsendilisi suhtarvusi korralisest büdžetist.

	1931/32.	1930/31.
Tallinn	8,9	6,4
Tartu	7,5	8,9
Narva	15,3	13,7
Pärnu	1,5	0,8
Valga	10,7	6,9
Viljandi	3,6	1,0
Rakvere	13,6	13,4
Võru	3,6	3,9
Haapsalu	4,3	4,8
Kuressaare	6,3	17,0
Paide	5,6	5,8
Petseri	15,6	-2,3

	1931 /32.	1930 /31.
Paldiski	2,5	—5,9
Nõmme	10,8	9,6
Tapa	15,4	14,5
Põltsamaa	6,8	5,4
Türi	10,4	4,3
Tõrva	2,6	2,2
Keskmiselt	8,3	7,9

Võrreldes eelmise aastaga on ettevõtete osavõtt büdjetist üldiselt tugevam ja paranenud tunduvalt Petseril ja Paldiskil, kus ettevõtted teetsesid 1930./31. a. puudujäägiga, isegi Pärnu linnal tõusis see suhtarv peaaegu kahekordseks, kuigi

jäi püsima väikesemana kõigist teisist linnadest ja kaugelt alla keskmist.

Alevite ettevõtete puhaskasu on tähelepanuväärt vaid Mõisakülas (5,4% üldtulust), Jõhvis (8,3%), Kilingi-Nõmmel (8,4%) ja Keilas (19,6%). Teisil alevil on see % tähtsusetu, kuna Jõgeval ja Narva-Jõesuus ettevõttest saadi kahju seetõttu, et elektrivõrkude kapitaalsed kulud arvestati ka ettevõtete talituskulude hulka, muutes seega oodatava puhaskasu kahjuks. Ainult viinapoodidelt saadi puhaskasu kogusummas 9 352 kr., mis on ainult 2,4% üldbüdjetist.

Narva linnaomavalitsuse tegevuse ülevaade iseisvuse ajal.

M. Speek.

Narva linna sekretäri abi.

Administratiivne pindala.

1917. a. Vene revolutsioonini oli Narva administratiivne pindala palju väikesem kui praegu. 1917. aastani ei kuulunud linna administratiivpiiresse ei vabrikute rajoon, ei Joaoru, Kadastiku, Uueküla, Paemurru, ega ka muid linnaeelseid aguleid. Ülalnimetatud agulid liideti linnaga 1917. aastal rahvahääletuse teel.

Linna administratiivset pindala laiendati 1924. aastal veelgi.

1914. aastal võrdus linna administratiivne pindala 819,38 ha. 1917. a. kasvab ta 746,04 ha ja 1924. a. veel 362,54 ha võrra, nii et praegusel hetkel on linna maid 1927,96 ha.

Võttes viimast arvu tervikühikuna võib öelda, et 1910. a. oli linna pindala 43,01% ja 1920. a. — 91,19% linna pindala praegusest suuruselt.

Sellest üldisest pinnast on hoonete, aedade ja õuede all 33,6%, uulide, plat-side, kallasteede jne. — 10,5%, raudteede — 2,7%, parkide, avalikkude aedade, puisteede — 1,2%, spordi- ja mänguplatside — 0,2%, kalmistute all — 1,3%.

Kogu ülejäänud osa pindalast, s. t. 50,5%, on metsa, soo, raba, paemurdude, põliu-, heina- ja karjamaa ja vee all.

Rahvastik.

Rahvastiku kohta pole kahjuks arvu- lisi andmeid 1917. ja temale otsekohe järgnevate kahe-kolme aasta kohta. Eel-

sõjaaegsed andmed on samuti umbkaudsed.

Maksimumini jõudis Narva elanikkude arv 1913. ja 1914. a., kui Narvas ühes eeslinnade ja vabrikute rajoonidega elunes 44 640 inimest. Kuid vabrikute rajoon ja eeslinnu ei arvatud tol ajal linna administratiivse pindala külge. Nende rajoonide elanikkude arv oli umbes 23 000 hinge, nii et linna tolleaegseis administratiivpiires võis eluneda ümmarguselt 21 600 inimest.

Alates 1915. aastast kaldub rahvastiku arv langema. 1. jaanuaril 1931 oli Narvas 25 205 elanikku, neist eestlasi 15 773, venelasi 7 607, sakslasi 628, juute 274, poolakaid 233, soomlasi 194, lätlasi 132, muist rahvusist 364.

Rahvastiku jagumise kohta rahvuste järgi pole andmeid 1922. aastani. Võrreldes 1922. a. on eestlaste, sakslaste ja juutide arv langemas, teisisse rahvussisse kuuluvate kodanikkude arv tõusmas.

1. juuliks 1933 oli Narvas 23 996 elanikku, mis omakord tõendab rahvastiku järjekindlat kahanemist.

Rahandus.

Linna eelarve kulude osa näitab alates 1921. a. kuni 1927./28. eelarveaastani, viimane arvatud kaasa, tugevat kasvu, ulatudes 898 821 kr. 80 s. 1921. a. oli kulude eelarve peaaegu poole väikesem — 457 626 kr. 10 s. Seejuures ei tohi aga unustada, et tolleaegse marga kurss oli

palju kõrgem praeguse sendi kursist, mis rahaseadusega tehtud üheväärtuslikuks margaga.

Alates 1928./29. a. on kulude eelarve langemas, ulatudes 1930./31. a. 759 532 kr. 60 s. ja 1932./33. a. — 586 226 kr.

Eelarve tulude summa, milline oli 1921. a. 4 661 kr. 45 s., ulatus maksimumini samuti 1927./28. a. ja peale selle langeb, avaldudes 1932./33. a. 586 946 kr.

Kahjuks pole vastava materjali puudumise tõttu võimalik vaadelda eelarve kulude ja tulude liikumist enne 1921. aastat. Ja kuigi oleks säilinud linna eelarvete kohta käivad andmed, rööbasjoonte tõmbamine oleks siiski raske, kuna veneaegsete eelarvete koostamise põhimõtted erinesid suuresti praeguste eelarvete koostamise aluseist ja ei anna ühist vaatlemisalust.

Eelarve suuremaist kuludest väärivad tähelepanu kõigepealt kulud hariduse alal, millised alates 1919. a. moodustasid 12 aasta jooksul keskmiselt 35% kulude eelarvest, tõustes haripunkti — 46,79% — 1922. a. ja langes 1929./30. a. 22,85%-ni.

Järgmisiks suuruse järgi on hoolekandekulud, milleks 12 aasta jooksul igal aastal kulutati keskmiselt 21,04% eelarve üldsummast. Selle kulu madalaim seis oli 1919. a., nimelt 15,87%, kõrgeim — 1930./31. a. — 26,99% aasta eelarvest.

Hoolekandekulu näib kalduvat kasvule.

Heakorra alal on kulutatud keskmiselt vähem, ainult 9,6%. See kulu kasvab alata, alates 1919. a., mil ta moodustas 1,69% eelarvest. Praegu on ta 14,75% eelarvest.

Vastuoksa, täidesaatvate organite ülalpidamise ja tervishoiukulud vähenevad järjekindlasti. Kaheteistkümne aasta jooksul on kulutatud igal aastal täidesaatvate organite ülalpidamiseks keskmiselt 9,63%, tervishoiu alal — aga 9,69%.

Haripunkti tõusid täidesaatvate organite ülalpidamise kulud 1920. a., nimelt 15,82%, väikseimad aga olid nad 1926. a. — 6,07%. Viimast asjaolu võib seletada sellega, et eelarve kogusumma sel aastal oli kõrge.

Tervishoiukulud tõusid maksimumini 1920. a., nimelt 20,47%, mis seletatav sellega, et ühenduses sõjategevusega möllas Narvas tähniline soetõbi ja kõhutõbi, millega võitlemine nõudis erakorralisi kulusi.

Ülalnimetatud kulusid on võimalik võrrelda 1913. ja 1914. a. samasuguste kulu-

dega. Selgub, et täidesaatvate organite ülalpidamise, heakorra, võlgade kustutamise ja protsentide maksmise kulud olid protsentuaalselt praeguseist kuludest vastavil aladel palju kõrgemal.

Nii võrdus keskmine protsentuaalne kulu:

	1913. a.	1914. a.	Kõrgeim protsentuaalne kulu summa 12 aasta kestel, alates 1913. aastast	1930./31. a.
Heakord	26,50	20,97	14,75	14,75
Võlgade kustutus	23,56	26,46	11,84	8,55
Täidesaatvad organid	13,50	14,11	15,82	8,73

Vastupidise pildi saame haridus- ja hoolekandekuludest. Viimased moodustavad 1913. ja 1914. a. eelarveist hoolekande alal — vastavalt 6,40% ja 6,08%, hariduse alal — 7,29% ja 10,27%, kuna alates 1919. a. oli väikseimaks hoolekandekuludeks 15,87% ja väikseimaks hariduskuludeks — 22,85% eelarve üldsummast.

Ülejäänud kulud on väikesed ja pole eriti huvitavad, nii et pole mõtet neil peatuda pikemalt.

Tulude poolel seisavad esikohal, võttes protsentuaalselt, tulud linna ettevõttest (veevärk, elektrivõrk, tapamaja, metsad, majad, saeveski jne.) ja maksud varandusilt, kauplusilt ja tööstusilt. Nende üldsumma viimase 12 aasta jooksul pole kunagi langenud alla 74,64% ja püsib, alates 1925. a., kindlasti üle 90%, langes ainult 1928./29. a. 89,84%-le tulude eelarve üldsummast.

Vastavaiks arvudeks 1913. ja 1914. a. on 57,74% ja 59,66%, mida osaliselt võib seletada sellega, et tol ajal polnud olemas elektrivõrku — ühte kasulikumaid linna ettevõttest — ja samuti viinapoode.

Linna ettevõtted.

Veevärk.

Vanimaks linna ettevõtteks on veevärk, milline asutati 1876. a. Sel ajal oli veetorustiku pikkus 5,46 km, 1919. a. oli veetorustiku üldpikkus 13,83 km ja praegu — 15,72 km.

Veevõrkustikku toidetakse pumbamajast, milline 1923. aastani töötas aurujõul ja kolbpumpadega. 1923. a. asendati auruelektriga ja kolbpumpade asemele rakedati tegevusse tsentrifugaalpumbad.

Keskmine aastast pumbamajast läbilastava vee maht viimase 12 aasta jooksul on 286 975 m³, tõustes haripunkti

1925. a. — 295 419 m^3 ja olles väikseim
1923. a. — 203 009 m^3 .

Keskmine aastane tulusumma veevär-
gist sama aja jooksul on 19 055 kr. Kuid
siin tuleb arvestada, et rahasummade
keskmisele mõjub vastupidises suunas
1922. a. inflatsioon, milleni marga kõrge
kursi tõttu eelarve summad avaldusid
kolme- ja neljakohalises arvudes. Sama
märkus peab paika ka käesoleva kirjutise
järgnevatte osade kohta, kus tuletatakse
rahasummade keskmist möödunud 9—12
aasta alusel.

Elektrivõrk.

1918. a. ehitasid Saksa okupatsioonima-
jaju petrooleumiga — peauule „Lux“-
süsteemiliste, kõrvaluule — lihtsate pet-
rooleumilampidega.

1918. a. ehitavad Saksa okupatsiooniva-
väd, hankides voolu Kreenholmist, elekt-
rivõrgu, mille liine püstitati Narvas
asuvate Saksa okupatsiooniväeosade asu-
kohtade järgi. Ehitatud elektrivõrk oli
primitiivne, raudtraadist, püstitatud n. ö.
lahingolukorras.

Narva üleminekul elektrivalgustusele
oli seega pandud alus ja praegu on elekt-
rivõrk üldjoonis säilitanud tolleaegse
kuju.

Elektrivõrgu liinide üldpikkus nii
1918. a. kui ka praegu on ümmarguselt
46 km.

See näilik seisak on seletatav sellega,
et mõningate võrguosade otstarbekohase-
ma ümberehituse tõttu on vähenenud nen-
de osade pikkus.

Selgema pildi elektrivõrgu arenemi-
sest annab võrku lastud voolu hulk, mil-
line kasvab kogu aeg, tõustes 1922. a.
191 925 kvt — 849 108 kvt — 1930./31. a.

Samasuguse pildi annavad elektrivõrgu
tulud 1922. a. inflatsioonini kui ka peale
selle. Nagu öeldud ülal, on elektrivõrk
tulutoovamaid linna ettevõtteid.

Tapamaja.

Linna praegune tapamaja on ehitatud
1911. a. Tapamajas tapeti 1930. a. üldse
6859 looma ja turule lastud liha hulk võr-
dub 839 471 kg. Eelmiste aastate andmed
on üldiselt samasugused.

Linna mõisad.

Väljaspool linna administratiivpiire
kuulub linnale Rootsi kuninganna Kris-
tiine poolt kingitud kaks mõisa — Samo-
krassi, mille pindala on 1029,18 ha, ja
Kudruküla, mille pindala on 773,17 ha.
Enamjagu väljaspool linna asuvaist Pähk-

limäe mõisa maist võeti linnalt ära
1926. a. Kogukonna-, asustite- ja eraren-
dimaade korraldamise seadusega.

Kokku on linna mõisade maid 2186,28 ha,
millest 1270 ha on kaetud hea metsaga.
Üldine keskmine sissetulek linna metsist
viimase viie aasta jooksul võrdub
47 333 kr., väljaminek aga — 15 244 kr.,
seega 32 089 kr. puhaskasu.

Statistiliselt need arvud rahuldavad
täiesti, kuna neile ei mõju 1922. a. inflat-
sioon.

Põllu-, heina- ja karjamaad on ena-
malt jaolt renditatud.

Linna majad.

1927./28. aastani, viimane arvatud
kaasa, töid linna majad kahju. Erandi
moodustas 1926. a. Alates aga 1927./28. a.
lõpust annavad linna majad tunduvat
kasu, milline tõusis 1930./31. a. 4874 kroo-
nini.

H a r i d u s.

Algkool on Narvas 12, neist 4 vene-
keelset. 1933. a. jaanuaris õppis algkoo-
les 2157 õpilast, neist venekeelseis — 750.

Keskkoole on kaks — eesti ja vene
gümnaasiumid, kokku 400 õpilasega.

Peale nende koolide on Narvas töös-
tuskoole meesõpilasele, naiskutsekool ja
nende kõrval tööstusõpilastekool, kus õpib
kokku 296 õpilast. Haridusele kulutati
1932./33. a. 116 305 kr.

Väljaspool omavalitsust ülalpeetavate
koolide hulka tuleb arvata saksa ja juudi
algkooli, millised on kutsutud ellu Vähe-
musrahvuste kulturomavalitsuste seadu-
se alusel, ja rahvaülikool selle juurde asu-
tatud kolledžiga, mille kursus kolme aas-
tane keskkooli humanitaarharu õppekava
ulatuses. Kolledžis oli 30 õpilast.

H o o l e k a n n e.

Nagu juba öeldud on hoolekandekulu
ühes hariduskuludega eelarve suuremaid
kuluseid üldse. 1932./33. a. näiteks kulu-
tati hoolekandele 122 675 kr. Sellise kõr-
guseni ei ulatu isegi hariduskulud.

Selle krediidiga peeti ülal kahes vana-
dekodus 145 isikut, lastekodus 82 ja 548
isikut said rahalist toetust lahtise hoole-
kande korras.

T e r v i s h o i d.

1932./33. a. tervishoiukulud olid
85 159 kr., millest lõviosa — 66 754 kr.
langeb haigla, 5575 kr. — koolide tervis-
hooldliku järelevalve, 4940 kr. — emade-

ja imikute-nõustamiskoha ülalpidamiseks, ülejäänud summa aga muiks otstarbeiks, millest 2200 krooniga paistab silma kiirabi.

120 isiku jaoks ehitatud haiglas on ravimisel aasta jooksul keskmiselt 93 isikut.

Tööstus ja kaubandus.

Narva tööstusliku tegevuse selgrooks on kudumis- ja ketramisvabrikud Narva jõel. Neist töötas Kreenholmi vabrik 1913. ja 1914. a. 10 470 töölisega. Praegu on Kreenholmi vabrikus töö umbes 2700 töolist. Samasugune on seisund teisis vabrikuis — Narva kalevivabrikus, kus endise 1100 töölise asemel töötab kõigest 598, ja linavabrikus, kus 2050 asemel töötab 1506 töolist.

Tööliste arvu suur kahanemine kannab selgeid üleilmliku majanduskriisi jälgi ja mõjub halvendavalt linna kodanikkude arvule ja heaolule.

Muud tööstuslikud ettevõtted, peale praegu seisva „Foresti“ saeveski, kus varemalt töötas keskmiselt 550 töolist, on väikesed ja ei vääri erilist tähelepanu.

Suuri kaubanduslikke ettevõtteid Narvas pole. Vähemate arv kõigub, otsustates võetud äritunnististe järgi, 476 ja 835 vahel.

Ehitustegevus.

Kogukonna kulul hilisemal ajal ehitatud hooneist peab mainima III algkooli hoonet, milline valmis 1925. a. ja maksus 250 000 kr., ja uut lastekodu, milline valmis 1932. a. sügisel ja maksus 115 000 kr. Mõlemad hooned on ehitatud vastavalt kaasaegsele ehitus- ja sanitaartechnilisile nõudeile ja neid loetakse parimaiks kogukonnaehitiseks linnas.

Rääkides linnaomavalitsuse ehitustegevusest, ei saa mööduda teede ehitusest ja remondist. Arvulised andmed väljendavad seda järgmiselt:

	Aasta		
	1928	1929	1930
Remonditud, m^2	4260	8140	6295
Sillutatud, m^2	1500	2150	—

Uulide üldpikkus on 94 014 *km* ja pindala 678 743 m^2 . Sellest arvust on sillutatud munakividega 168 776 m^2 ehk 24,86%, killustikuga 62 379,1 m^2 ehk 9,17%, kuna 334 435,7 m^2 ehk 49,27% on sillutamata.

Eramajust on viimase viie aasta jooksul, millist aega peab pidama elavamaks ehitusajajärguks, ehitatud 56 uut elumaja ja ehitatud ümber 189. Seega eraehitustegevuse veel ei piirdu. Linnavalitsuse ehitusosakond on nende viie aasta jooksul andnud välja üle 800 ehitusloa. Näib, et üle 600 loa on antud väikese- maiks remontideks ja ehitusiks, mille järele valvamine kujundab suurema osa ehitusosakonna tegevusest.

Administratiivne aparaat.

Linna majapidamist juhib 1930. a. valitud linnavalitsus, milline koostub linna-peast, tema abist ja kahest linnanõunikust. Linnavalitsuse liikmed jagasid omavahel töö järgmiselt: linnaapeale allub kantselei, rahandus-, majandus- ja ehitusosakonnad, linnaape abile — haridusosakond, statistikabüroo ja orvukohus, ühele linnanõunikule — hoolekande- ja tervishoiuosakond ja tööbors, teisele linnanõunikule — elektri- ja veevärgiosakonnad, tapamaja, viinapoed ja metsad.

Kantseleid juhatab sekretär, kes ühtlasi on ka volikogu sekretäriks.

Asjaajamise hõlbustamiseks on igal osakonnal oma kantselei, milline ajab asju sõltumatult peakantseleist, muidugi niivõrt, kui seda lubab seadus ja sisemine töökorraldus.

Linnateenijad.

Linna teenistuses kantseleides, ettevõtteis jne. on 135 isikut, kes kõik erandita linnateenijate seltsi liikmed. Palgad kõiguvad 45 ja 230 kr. vahel, kusjuures enamik palgust ei ületa 110 kr.

Peale palga saavad teenijad 30 kr. ühekordset toetust lapse sünni ja 60 kr. lähemate sugulaste matmise puhul.

Perekonnatoetusraha makstakse 8 kr. kuus, kuid ainult neile teenijaile, kelle kuupalk ei ületa 140 kr. Perekonnatoetusraha makstakse kuni lapse 16-aastaseks saamiseni.

Arstiabi saavad linnateenijad tasuta, arvatud välja arstimid, mille eest linna-teenijail tuleb maksta 20% nende hinnast, ja eriliselt kallid arstimisviisid.

Üksikasjalik ülevaade Narva linnaomavalitsuse tegevusest leidub Narva linna statistikabüroo väljaandes „Narva statistika“.

VIII linnade ja alevite sekretäride, statistikute ja perekonnaseisuametnikkude päev.

Juba traditsiooniks saanud linnade ja alevite sekretäride, statistikute ja perekonnaseisuametnikkude päeva, järjekorras VIII, peeti 19. ja 20. augustil 1933 Võrus. Päevale oli tulnud üle riigi 29 esinajat.

Päeva avas ELL juhatusel nimel Võru linnapea F. Suiit, tuues tervitusi ELL juhatusel ja Võru linna poolt.

Päeva juhatajaks valiti P. Reimann — Võru ja A. Printsmann — Valga, sekretäreks K. Tammiste — ELL ja L. Kull — Antsla.

Referentidena esinesid päeval Tallinna linna perekonnaseisuametnik R. Valter, kes kõneles teemal „Perekonnaseisuametnik meil ja mujal“, Tallinna linna perekonnaseisuametnik E. Rosenstrauch — „Nimeõigusest“, Tallinna linna perekonnaseisuametnik V. Avesson — „Perekonnaseisuametniku praktikas tekkinud küsimusi“, Tartu Linna Ehitusosakonna asjaajaja V. Männik — „Asjaajamise lihtsustamise tingimusi ja põhimõtteid seoses kavatsustega sel alal“, Suure-Jaani alevi sekretär-perekonnaseisuametnik J. Jaaska — „Alevite uus raamatupidamiskord ja selle puudusi“ ja Narva linna sekretäri abi M. Speek — „Kommunaalfinantsstatistika aluseid ja ülesandeid“.

Nõupidamispäev, nagu ka kõik eelmsed sellised päevad, kujunes õpetlikuks ja huvipakkuvaks. Esimene referent — R. Valter — võrdles oma referaadis perekonnaseisuametniku kohustusi ja õigustusi samuti ka järelevalvekorda Eestis, Saksas, Prantsusmaal, Inglismaal ja Helveetsias, kusjuures leidis, et perekonnaseisuametniku vahekord omavalitsusega ja järelevalveasutisega meil on korraldatud võrdlemisi õnnelikult.

Peale referaadi ettekandmist Kohtu- ja Siseministeeriumi esindaja T. Teder selgitas alevi ja valla perekonnaseisuametniku asendamise korda. Ka seletas ta, et abiõpetajate poolt allakirjutatud dokumente ei tule tunnustada, kui allakirjutaja pole registreeritud perekonnaseisuametnikuks-vaimulikuks samasse kogudusse.

Elavaid mõttevahetusi tekitas referent E. Rosenstrauch'i ettekanne nimeõigusest. Koosolijate seas avaldati imes-

tust, et Kohtu- ja Siseministeerium rahuldab kõiki nimemuutmispalveid, vaatamata sellele, kas soovitakse võtta mõnda eestivõi võõrapärast nime. Ministeerium teatavasti on küll õigustatud agamitte kohustatud rahuldama kõiki palveid. Veel avaldati arvamust, et perekonnaseisuametniku töös peaks õieti valitsema eesti keel ja eesti meel ja lõpuks otsustati paluda ministeeriumi, et viimane arvestaks möödunud aastal vastuvõetud resolutsiooni komisjoni loomise kohta, milline töötaks välja mooduse kuidas ühtlustada ees-, perekonna- ja kohanimekirjutusviisi. Edasi avaldati veel soovi, et tulevikus nimemuutmise palved tuleks esitada Kohtu- ja Siseministeeriumile perekonnaseisuametniku kaudu, kes omalt poolt võiks anda veel nõu nimemuutmise küsimuses.

Peale referent V. Avesson'i ettekannet võeti vastu sooviavaldus, et arvestades seda, et praegused isikutunnistised sisaldavad väga vähe usaldatavaid andmeid, milline asjaolu mõjub takistavalt perekonnaseisuametniku tööle ja tekitab arusaamatusi, eriti surmajuhtumite registreerimisel, tuleks nüüd, mil umbes pooltel kodanikkude üldarvust on perekonnakirjad omavalitsusis juba korraldatud, Kohtu- ja Siseministeeriumil teha korraldus, et isikutunnistisi hakkaks andma ka linnavalitsused, nagu seda näeb ette Isikutööstamise ja liikumise seaduse § 10.

See kord lihtsustaks ja kergendaks kodanikele isikutunnististe saamist ja tagaks isikutunnististe usaldatavust, mida ei või öelda praeguste isikutunnististe kohta, kuna need on antud välja väga mitmesuguste tunnististe ja tõendiste alusel. Omavalitsuste poolt antavate isikutunnististe aluseks oleks ainult perekonnaregister; kel perekonnakirjad pole korraldatud, peab need korraldama enne isikutunnististe saamist.

Samuti ühelhäälel võeti vastu sooviavaldus, et Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnõuõride § 40 märkus täiendatakse sõnadega „ja muil mõjuvaid põhjusil“. Nimelt leiti, et mitte ainult arsti poolt tõendatud elukardetava haiguse, vaid ka muil juhtumel võib tekkida vajadus registreerida abielu väljaspool ametiruumi. Kui näiteks keegi on raskete ke-

haliste vigastustega või abielluv naine viimast kuud rase, siis see peaks olema küllaldaseks põhjuseks abielu sõlmimiseks väljaspool ametiruumi. Tuleb vaid loota, et see sooviavaldus, kui tegeliku eluga kõigiti põhjendatud, leiab Kohtu- ja Siseministeeriumi poolt heakskiitmist.

Kohtu- ja siseministrilt Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnööride § 27, II lõigus on öeldud, et „Vallaslapsel pole õigust isa perekonnanimele, ta registreeritakse ema või muu vabal valikul võetud perekonnanimega, välja arvatud juhtumid, kui laps enne registreerimist on seadustatud või adopteeritud.“ Et aga meil adopteerimine enne registreerimist pole üldse võimalik, siis arusaamatuste vältimiseks avaldati soovi, et kustutatakse juhtnööride § 27, II lõigu lõppsõnad „või adopteeritud“.

Edasi koosolek avaldas veel soovi, et muudetakse Tsviilkohtupidamise seaduses see osa, milline nõuab, et abieluakti äärele tehtaks märkus abielulahutuse kohta, sest sellisel märkimisel ei näi olevat mingit otstarvet, kuna lahutuse kohta tehakse vastav märkus ju perekonnaregistrisse niikuinii.

Koosolijate poolt tõstetud küsimusele, kuidas toimida juhtumil, kui mees, kelle lahuselunev naine on sünnitanud lapse, keeldub kirjutamast alla protokollile, milline koostati perekonnakirjade korraldamiseks, vastas Kohtu- ja Siseministeeriumi esindaja T. T e d e r, et allkirja juurde võib mees teha märkuse, et laps pole temast. Perekonnaseisumetnik teeb resolutsiooni, et BES järgi on laps sündinud seaduslikust abielust.

Pikemaid vaidlusi tekitas koosolekul V. M ä n n i k'u referaat asjaajamise lihtsustamise kohta. Mainitud küsimuse puhul võtsid pikemalt sõna Võru linnapea F. S u i t ja Tallinna Linna Statistikabüroo juhataja V. S m e t a n i n, kes juhtisid tähelepanu neile raskusele ja mõttetusele, millised praegu sageli esinevad asjaajamiskorras, kuid milliseid võib kõrvaldada vaid pikema aja jooksul ja eeldusega, et ka mitmeid seadusi muudetakse. Läbirääkimuste lõppedes võeti vastu sooviavaldusena referendi poolt esitatud järgmised teesid:

1. Asjaajamise lihtsustamise kavatsuste teostamist peab juhtima keskkohat, milleks linnade ja alevite suhtes olgu Eesti Linnade Liit.

2. Asjaajamist lihtsamalt ja kiiremini võivad toimetada ainult asjatundjad ametnikud. Viimaste kaadri loomiseks seatagu üles nõuded vastava tsensi ja staaži kohta, tunnustades tarvilikuks kõrgema hariduse teatavil aladel ja kohtadel. Teenistusse võetagu ametnikke ainult sellekohaste katsetega vastava kava järgi, milline sisaldaks põhimõttelisi küsimusi ja praktilisi ülesandeid. Peale selle tuleb korraldada ülikooli kaasabil kursusi ametnikkude edasiarendamiseks.

3. Asjaajamise teeb aeglasemaks ja raskemaks õigusnormest kõrvalekaldumine, ka siis, kui need normid ei vasta kaasaja elu nõudeile, mispärast eestkätt ametnikud ise, omavalitsused ja nende liidud peavad kasutama seaduslikke teid üldhuvele vastukäivate õigusnormide muutmiseks ja uute maksmapanemiseks.

4. Töö lihtsustamiseks aitab kaasa ametasutiste otstarbekohane organiseerimine:

- a) rajades nad kindlaile aluseile;
- b) jaotades ülesanded otstarbekohaselt, nii et kaovad paralleelselt töötavad asutised;
- d) pannes maksma ühtlased kodukorrad, milles oleksid määratud kindlaks asutiste ja ametnike ülesanded, võimupiirid, õigused, samuti asjatoimetuskord; viimane puudutagu ainult põhimõttelisi küsimusi, tehnilisel alal aga jäetagu asutisile vabad käed.

5. Eeskujuliku kodukorra väljatöötamiseks moodustatagu sellekohane komisjon, kes oma töö esitab üleriigiliselt Eesti Linnadeliidule avaldamiseks juhtnöörina.

6. Ühenduses kodukordade maksmapanemisega tuleb astuda samme ametasutiste tegevuskavade koostamiseks.

7. Paralleelse ja tarbetu töö kaotamiseks koostatagu tööde nimistud ja nende analüüsimisel selgitatagu tarbetud tööd, millised otsekohe lõpetatagu. Peale selle on vaja teha kindlaks kõik need seadused ja määrused, mille nõudeist on tingitud tarbetu töö, ja astuda ühtlasi samme selliste normide muutmiseks. Samuti tuleb toimida igasuguste aruannete suhtes.

8. Asjatoimetuse lihtsustamine sõltub ka tehnilisest vahendeist nimistute ja registrite pidamise alal, milliste vahendite muretsemine on paratamatult tarvilik.

9. Kirjavahetuse registreerimise korra suhtes jäädagu laujuhendisüsteemi juurde, milline on kõlblik laialiste ülesan-

netega linna- ja alevivalitsusile.

Lõpuks arutati veel alevite uut raamatupidamiskorda ja selle puudusi ja kommunaalfinantsstatistika aluseid ja põhimõtteid.

Koosoleku lõppedes asuti eesotsas Võru linnapea F. Sui't'iga ja sekretäri P. Reimann'iga tutvuma Võru linna asjaajamisega ja linna ümbrusega, mis jättis koosolijaile unustamatu mulje.

ELL tegevusest.

ELL esindajatekogu koosolek peeti 18. juunil 1933 Rakvere Linnavalitsuse ruumes.

ELL esimees Tallinna linnapea A. Uesson, avades koosoleku, avaldas Rakvere Linnavalitsusele, eesotsas linna-
pea H. Avikson'iga, tänu lahke kutse eest pidada koosolek Rakveres, ühtlasi ka heameelt võimaluse eest seda täita.

Vihjates uususele, mille järgi ELL esindajatekogu koosolekuid juhatavad ELL esimees, abiesimehed ja selle linna-
pea, kus koosolek peetakse, valiti ühelhäälel koosoleku juhatajaks Rakvere linnapea H. Avikson. Viimane tervitas ELL esindajatekogu Rakvere linna nimel.

Kinnitati ühelhäälel ELL 1932./33. m. a. rahaline aruanne, mille järgi tasudeks kulus 5463 kr., kantseleikuludeks — 543 kr. 24 s., kirjanduse muretsemiseks — 13 kr. 25 s., söidu- ja päevarahadeks — 1557 kr. 10 s., rahvusvaheliste ühingute liikmemakseks ja Balti linnadeliitude vahelise komitee kuludeks — 515 kr. 31 s., ajakirja „Linnad ja Alevid“ väljaandmiseks — 1424 kr. 39 s., esindus-, ettenägemata ja erakorralisiks kuludeks — 1023 kr. 44 s., seega kokku 10 539 kr. 73 s. kulusid. Tulusid saadi liikmemaksust 10 084 kr. 62 s., ajakirjast „Linnad ja Alevid“ — 1332 kr. 45 s., seega kokku 11 417 kr. 07 s. tulusid.

Möödunud majandusaasta lõppes üldiselt jäägiga 887 kr. 34 s., milline summa arvati tagavarasummade hulka.

Linnade vappidest ja nende tarvitamisest refereeris Tallinna Linna Arhiivi abijuhataja dr. P. Johansen, kes andis ülevaate vapinduse arenemisest ja vappide tarvitamisest välisriikidest.

Kuulanud referaadi, otsustati ühineda referendi poolt esitatud ettepanekutega (vt. „Linnad ja Alevid“ nr. 2 — 1933).

Alevite maksude korraldamisest, majanduslikust ja rahanduslikust seisundist ja alevite eraldamisest maavalitsusist ja nende Linnaseaduse alla arvamisest refereeris ELL juhatase liige Kunda alevivanem A. Einmann.

Kuulanud referaadi, otsustati ühi-

neda referendi poolt esitatud resolutsiooniga:

„Arvestades asjaolu, et alevite praegust rasket rahanduslikku seisundit võib parandada vaid radikaalsete abinõudega, leiab ELL esindajatekogu:

1. et alevid tulevad lahutada nii administratiivselt kui majanduslikult maavalitsusist, andes alevitele linna õigused;

2. et lõpetataks 40% maksmine asunduskapitali heaks Linnade ja alevite maa-
ga varustamise seaduse alusel ja need summad jäetaks omavalitsusile ehituslaenu andmiseks äärmaade koloniseerimisel, heakorra tõstmiseks ja avalikkude tööde korraldamiseks;

3. et alevite lõpliku lahutamiseni maavalitsusist tuleb lõpetada, alates 1. aprillist 1934, kinnisvaramaksu maksmine viimasele ja alevite äripidajail ja teisilt võetava põhiärimaksu pealt võetav teedekapitalimaks maavalitsusile antaks, alats samast tähtajast, alevitele;

4. et koolimajade ehitusfondi seadus tuleks muuta nii, et laenu tasumise tähtaega pikendataks 50 aasta peale ilma %%; kõik võlad erapankadest, millised on tekkinud koolimajade ehitamisel, tuleksid koondada Pikalaenupanka; kui riik seda ei saa teostada, tuleks kustutada riigi poolt antud laen täies ulatuses.

Hoolekandeküsimust refereeris ELL juhatase liige Võru linnapea F. Sui't, informeerides ELL esindajatekogu ka Hoolekandeseaduse muutmise komisjoni tööst.

Kuulanud referaadi, otsustati ühineda referendi poolt esitatud ettepanekutega, millised on järgmised:

1. Tähtsaimaks küsimuseks hoolekandele alal on n. n. hoolekandelise alluvuse kindlaksmääramine. Praegune kord, milline võimaldab puudustkannatavale ainult üheaastase kohalelamisega valida endale abiandvaks asutiseks seda omavalitsust, kus hoolekannet korraldatakse paremini — on osutunud ebaõiglaseks ja on kutsunud esile terve rea ilmaaegset kirjavehetust ja kohtuprotsesse. See pahe oleks

kõrvaldatav ainult siis, kui antakse välja kodanikkude kogukonnisse kuuluvuse seadus hoolekandeline abi saamise suhtes, milline seadus looks selge ja vastuvaidlematu formaalse tunnuse abi anda kohustatud omavalitsuste kindlaksmääramisel;

2. Kuna linnade ja alevite korralised kulud on nii rahva üldise vaesenemise kui ka viimaseil aastail antud seaduste tõttu vähenenud tunduvalt, siis ei tohiks Hoolekandeseaduse muutmise milgil tingimisel panna linnadele ja alevitele uusi kohustusi või suurendada seniseid, vaid just vastuoksaks peaks kergendatama linnade ja alevite senist koormat hoolekande alal, olgu siis kui uute seadustega antakse seks linnadele ja alevitele uusi tuluallikaid. Praeguseis oludes ei võimaldaks linnade ja alevite kandejõud kulutada hoolekande üle 20% oma eelarve netokuludest;

3. Linnad ja alevid on täiesti teadlikud rahva hoolekande teostamise vajadusest ja selle riiklikust teostamise vajadusest ja selle riiklikust tähtsusest, nad on ka senini teostanud tegelikult hoolekannet just nii intensiivselt ja nii hästi, kui seda on vähegi võimaldanud nende ainelised ressursid. Seepärast tuleks Hoolekandeseaduse muutmisel jätta seadusest välja kõik need üksikasjalikud, olgugi iseendast ilusad ja ideaalsed juhised hoolekande üksikute alade teostamise viiside, tingimuste ja ulatuse kohta, mis esiteks pole teostatavad Eesti praeguseis ega lähema tuleviku majanduslikes oludes ja teiseks piiravad ilmaaegu omavalitsuste vaba tegevust hoolekande alal ja annavad abitarvitajatele ohtrasti juriidilisi aluseid suuriks pretensiooniks, millised ületavad omavalitsuste reaalsed võimalused.

Tööpuuduse vastu võitlemisest refereeris ELL juhatus liige Viljandi linna-
pea A. M a r a m a a.

Kuulanud referaadi, o t s u s t a t i ühineda ELL juhatus poolt vastuvõetud ja referendi poolt esitatud seisukohtadega, millised on järgmised:

„ELL juhatus, hinnates õieti seda suurt vastutust, mis lasub meie linna- ja alevivalitsusil riigi ja rahva ees tööpuuduse vastu võitlemise alal, ja nähes avasilmi rasket katastroofi, mis ähvardab riiki, kui läheme vastu raskele sügisele ja veel raskemale talvele nende seaduste ja määrustega, mis senini on olnud maksvad tööpuuduse vastu võitlemisel, paneb ette ELL esindajatekogule tunnustada tööpuuduse küsimus väga kiireks, võtta vastu ja esitada Vabariigi Valitsusele oma saatkonna kaudu alljärgnevad kiireloomulised

nõudmised, millised tulevad panna maksma ja kuulutada välja veel käesoleval suvel:

1. Tööpuuduse vastu võitlemise kohustus tuleb jaotada ära kõigi omavalitsuste vahel. Senini on pidanud seda võitlust peamiselt linnad ja alevid. Selle kohustuse ühtlase jaotamise otstarbel tuleb panna maksma seadus, mille järgi iga kodanik peab olema mõne omavalitsuse liikmeks. Omavalitsus, kus kodanik liikmeks, annab talle passi, milline on ühtlasi kodaniku tööraamat. Selle järgi iga omavalitsus on kohustatud hoolitsema oma liikme eest juhtumil, kui ta peaks vajama kas hoolekandelist, tervishoidlikku või tööabi.

2. Töbörsid tulevad korraldada ümber.

3. Hädaabitööde korraldamise määrusisse tulevad viia sisse järgmised parandused:

1) hädaabitöid tuleb korraldada ainult tõsiseks hädaabiks kitsamale hädaliste ringkonnale, mitte aga kõigile kodanikele talvise teenistuse võimaldamiseks;

2) hädaabitöid tuleb korraldada ainult erisummadest, kuid mitte milgil tingimisel harilikkude hooajatööde krediidist;

3) hädaabitöid tuleb korraldada ka maal, ja õieti enam maal, kui linnades ja alevites, ja maal tehtavate hädaabitöödega tuleb sügisel alata varem kui linnades;

4) hädaabitöödena tuleb teha töid, mida harilikkude töödena ei tehtaks;

5) hädaabitöil makstav töötasu määratagu madalam kui harilikkude sügiseste ja talviste tööde eest makstav tasu;

6) hädaabitöil ei tule anda tööd:

a) kinnisvaraomanikele, olgu need talu- või majaomanikud.

M ä r k u s: Erandid on võimalikud vastava omavalitsuse loal.

b) perepoegadele ja -tütreile, kelle vanemal on maal talu või linnas maja,

d) kodanikele, kellel on renditud maad põllu- või aiamaaks, ja kes peavad hobust või lehma, või mõlemaid loomi,

e) abielunaistele, kelle mees on kindlas teenistuses või ümberpöörduvalt,

f) hooajatöölisile, kellel suvisel tööhooajal on olnud korralikult teenistust,

g) kodanikele, kelle pass-tööraamat näitab rahuldavat teenistust,

h) kodanikele, kes pole teinud suvisel tööhooajal palgalist tööd.

4. Tööpuuduse nimel leiva andmine ja muude toetuste jagamine tuleb lõpetada;

kui kellelegi on vaja anda leiba ja jagada toetusi, siis tehtagu seda hoolekande korras.

5. Et massiliseks on saanud nähe, kus mehed jätavad maha naised lastega, siis töötsijate nimistud kubisevad mahajäetud naistest, kes tööd ei leia mujal kui hädaabitööl, seepärast kohustatagu tööandjaid pidama kinni selliseilt töölisilt alimendid. Ei seisa sellised töölisid kuskil teenistuses, paigutatagu nad sunduslikult töömajja. Selleks tulevad anda alimendide sissenõudmise seadus ja töömajja paigutamise seadus.“

Töübörsest refereeris ELL abiesimees Tartu linnapea K. Luik. Kuulanud referaadi, otsustati ühineda referendi poolt esitatud põhimõtetele, milliste järgi tulevad korraldada töübörsid.

Need oleksid järgmised:

1. Töübörsi vahendus peab olema vabatahtlik nii töötsijale kui ka tööandjale;

2. Töübörs tuleb eraldada hoolekandenasutiste juhtimisest ja alluvusest; hoolekandeküsimuste lahendamisi ei tule panna töübörsi peale;

3. Hädaabitööde korraldamine olgu teiste asutiste ülesanne;

4. Tihedama sideme loomiseks üksikute töübörside vahel tuleb luua üleriiklik töübörside-võrk;

5. Töübörside ruumid ja ametnikud peavad vastama oma ülesandeile;

6. Töübörside ülesandeks olgu ka andmete kogumine nii tööliste kui ka tööandjate kohta, samuti ka ülevaate ja selguse

muretsemine tööturu seisundi kohta;

7. Tuleb kutsuda ellu kutsevaliku-nõustamine ja noorte-, s. o. õpilaskohtade vahendus.

Kogukonna loomise küsimusest refereeris ELL büroo juhataja V. Smetanin. Kuulanud referaadi, otsustati ühineda referendi poolt esitatud resolutsiooniga, milline on järgmine:

Arvestades,

1) et tugevat demokraatlikku riiklust võib rajada vaid tugevale kohalikule omavalitsusele,

2) et kohalikud omavalitsused, teostades riigi võimu kohtadel, osutuvad ühtlasi tähtsaimaks tegureiks kohaliku elanikkonna organiseerimisel riiklikkude huvide taotlemisel,

3) et kohalikkude omavalitsuste edukas tegevus elanikkonna heakäekäigu tõstmisel sõltub suurel määral õigusliku sideme korraldamisest omavalitsuse ja elanikkonna vahel, mis peaks olema rajatud vastastikkuse õiguste ja kohustuste kandmise põhimõttele,

4) et praegused hoolekande ja tööpuuduse vastu võitlemise koormad pole jaotatud ühetaoliselt üksikute omavalitsusliikide vahel ja lasuvad peamiselt linnadel ja aleveil,

5) et omavalitsuste sotsiaalsete ülesannete kergendamiseks on tungivalt tarvilik luua korraldust, et kodanikes kasvaks vastutustunne ja leviks tung hoolitseta ise oma tuleviku eest — tunnustab ELL esindajatekogu tarvilikuks kogukondade ellukutsumist kiires korras.“

Kroonika.

V. Smetanin 20 aastat omavalitsusteenistuses.

14. septembril 1933 täitus 20 aastat päevast, mil astus omavalitsusteenistusse V. Smetanin.

Juubilar sündis 2. oktoobril 1888 Tallinnas. Alghariduse omandas ta Nikolai kiriku koolis, keskhariduse — Nikolai gümnaasiumis. Lõpetanud 1913. a. Leningradi ülikooli ja sooritanud riigieksamid Kaazani ülikoolis, astus juubilar sama aasta 14. septembril Tallinna Linnavalitsuse teenistusse, alul ajutise ametnikuna. Oli hiljem linna sekretäri abiks, täites ühtlasi ka orvukohtu sekretäri kohuseid. Alates 1915. a. on juubilar Tallinna Linna Statistikabüroo juhatajaks.

Kuid mitte ainult oma kodulinna statistika arenemine ei seisa ühenduses juubilari nimega. Riigi Statistikanõukogu liikmena võtab juubilar osa selle ala arendamisest üleriigiliselt. Juubilari tegevus ulatub ka väljaspoole Eestit. Ta on tegevamaid liikmeid ka Balti riikide linnade liitude vahelises komitees.

Juubilari sulest on ilmunud ka rida Eesti kommunaalelu käsitlevaid artikleid välismaa mitmes vastavas eriajakirjas.

ELL büroo juhatajana võtab juubilar energiliselt osa ELL mitmekülgselt ja vastutusrikkast tööst ja tegevusest.

Tublile töömehetele raugematut tervist ja lakkamatut indu senise eduka omavalitsustegevuse jätkamiseks soovivad ka „Linnad ja Alevid“.

PLEKITÖÖSTUS

G. LINHOLM

TALLINN, V. KALAMAJA 32
KÖNETR. 439-93

VALMISTAB

trükitud värvilisest või valgest plekist

KARPE ja **NÕUSID** kalakonservitööstusile, kompveki- ja biskviiditehaseile, laki-, värvi- ja saapakreemivabrikutele, laboratooriumele ja apteekidele.

SILTE reklaamiks ja kindlustusseltsile.

Saadaval Riigi Katsekoja poolt eriliselt täpseks tunnustatud liitrimõõdud.

Töö headuse eest täielik vastutus.

Hinnad väljaspool võistlust.

Paberikaupade, kirjutustarvete ja raamatute suurimaid ja odavamaid ostukohti Eesti tarvitajale ja jällemüüjale

K-ü. „Rahvaülikooli“ kauplused Tallinnas

soovitavad oma rikkalikust tagavarast

riigi-, linna-, seltskonna- ja eraasutisile

igasuguseid kontoritarbeid, kirjutusmaterjale, kontoriraamatuid jne.

Iga aastaga suurenev läbimüük tõendab lugupeetud tarvitajaskonna rahulolu meiega, mis üksi ei toetu tellimuste korralikule ja kiirele täitmisele ja mõõdukaile hindadele, vaid ka meie suurele sortimendile.

Teenimine kiire, vastutulelik ja ausameelne.

K-ü. „Rahvaülikool“ Tallinnas.

Harju 48, oma majas, tel. 444-37 ja 444-39.
Jaani 6, panga majas, tel. 446-66 ja 446-67.

V. a. kodanik!

Praegune raske majanduslik surulis annab end teravalt tunda ka Eestis. Palju kergendust tooks oma riigi kodanikkude koostöö ja vastastikkune toetus.—

— Tööd ja leiba eesikätt oma maa kodanikele. —

**Vill,
Puu vill,
Kunstiid.**

Seepärast tarvitagem kodumaa tööstuse tooteid. Seda võimaldab Teile kodumaa vabrikute riidekauplus, kus müügil ainult kodumaa tooteid.

Kodumaa vabrikute riidekauplus

HEINRICH TOFER

Tallinn, Suur Karja 15 (Müürivahe nurgal), tel. 445-23.